

**Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin
Sorunları , Çözüm Önerileri
ve
Devlet Desteklerindeki Kurumsal Yapı**

Mehmet Atilla SÖĞÜT
Başkan Danışmanı ve Finansman Süreçleri Yöneticisi

KOSGEB

**Genel Teşvik Politikalarının Değerlendirilmesi ve Yeni
Stratejilerin Belirlenmesi Toplantısı**

22-24 Mart 1999 , ANKARA

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Sorunları , Çözüm Önerileri ve Devlet Desteklerindeki Kurumsal Yapı

1.Küçük Ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri ,

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin sorunlarını beş ana başlık altında toplayabiliriz;

- Finansman
- Teknoloji
- Pazarlama
- Üretim
- Altyapı

Finansman :

Küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin en önemli finansman sorunu sermaye piyasası araçlarından yeterince yararlanamamalarıdır. En yaygın finansman aracı olan kredilerden istifade edememeleri KOBİ'lerin faaliyetlerini finanse etmelerindeki en büyük eksikliklerdir. Ülkemizdeki kredi şartlarının ağır ve kısa vadeli oluşunun yanında kredi karlılığında istenen teminatların kredi tutarının en az iki katı olmasının işletmeleri zorlaması sebebiyle kredinin cazibesini azaltmaktadır.

Tablo1 : KOBİ'lerin Kredi Hacmindeki Payı; (1997)

		TUTAR (Milyar TL)
İşletmelere Yönelik Kullandırılan Toplam Kredi Tutarı		6.814.869
Merkez Bankası (Dolaysız Krediler)	338.952	
Mevduat Bankaları	6.155.017	
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	320.900	
Halk Bankası KOBİ Kredileri		592.400
KOBİ'lerin Kredilerden Yararlanma Oranı		%8.6

Ancak ağır şartlara rağmen kredi en etkili finansman aracı olma özelliğini yitirmemektedir. Bunu dengelemek amacıyla kredi karşılığında istenen teminatları üstlenecek **Kredi Garanti Fonu Şirketi benzeri kuruluşların ülke genelinde yaygınlaştırılması gerekmektedir. Kredi sorunun çözümü için, Ülke genelinde tüm bankaların toplam kredi hacminin belirli bir oranının KOBİ'lere kullandırılması mecburiyeti getirilmelidir. (Örneğin, Japonya)**

Bununla beraber KOBİ'lerin yeni gelişen finansman araçlarından haberdar olmamaları veya bu araçlara ulaşmadaki bilgi yetersizliği sorunun başka bir yönünü oluşturmaktadır.

Küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin yatırım yapmalarında önemli bir destek olan teşviklerden yeterince yararlanamamaları bir diğer sorundur. 1998 yılı içinde 3.598.429 Milyar TL toplam teşvik verilmiştir. İmalat sektörü itibariyle verilen 1.806.495 Milyar TL'lik teşvik içinde KOBİ'lere ayrılan tutar 15.232 Milyar TL'dir ve bu oran toplam teşviklerde %1'lik bir kısmın KOBİ'lere yönelik olduğunu göstermektedir. **Bu sorunun çözümü için teşvik belgesi yatırım sınırının azaltılması veya teşvik desteklerinden KOBİ'lerinde aynı destek imkanlarından sağlandırılması gereklidir.**

Tablo 2: KOBİ'lerin verilen teşvikler içinde aldıkları pay

	Sektör	Belge Sayısı	Belge Oran	Tutar (Milyar TL)	Yüzde (%)
KOBİ	İmalat	904	% 29	15.232	%0,8
Diğer	İmalat	2226	% 71	1.791.263	%99,2
TOPLAM	İmalat	3130	% 100	1.806.495	% 100

Teknoloji :

Küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin gelişen teknolojiye uyum sağlama konusunda yetenekli olmalarına rağmen, teknolojinin hızla değişmesiyle birlikte teknoloji yenileme maliyetleri işletmeye ayrıca bir yük getirmekte, bu da işletme için finansman sorunu yaratmaktadır. Teknoloji değişikliklerinin takip edilmesi ve ihtiyaç duydukları teknolojinin ithal edilmesinde de önemli sorunlar yaşanmaktadır.

Teknoloji üretimi ve modernizasyonunun maliyetleri çok yüksek bir iş olması nedeniyle kısıtlı kaynaklara sahip olan KOBİ'lerin Ar-Ge desteklerinden etkin yararlandırılmaları gerekmektedir

Tablo3 : TÜBİTAK tarafından izlenen Ar-Ge desteklerinden KOBİ'lerin yararlanma payı

	Başvuran Firma Sayısı	Oran	Proje Sayısı	Oran	Gerçekleşen Destekleme Tutarı (Milyon TL)	Oran
KOBİ	261	% 65	339	% 38	1.191.458	%26,5
Diğer	140	% 35	505	% 62	3.299.296	% 73,5
TOPLAM	401	% 100	844	% 100	4.490.754	% 100

Teknolojik altyapı problemlerinin yanında teknoloji üretimi yapan KOBİ' lerin konusunda yetkin insanlara ulaşması, kalifiye eleman temini ve teknoloji yönetimi konusunda önemli sıkıntılar yaşamaktadırlar.

Yenilikçi firmaların gelişimine öncelik tanıyan ve bilginin kaynağı üniversiteler ile işbirliği içinde kurulacak yeni **Teknoloji Geliştirme Merkezlerinin** etkin bir şekilde hayata geçirilmeleri gerekmektedir. Bunun yanında Ar-Ge çalışmalarının yoğun bir şekilde yapıldığı **teknoparkların** kurulması için etkin destek mekanizmalarının bir an önce uygulamaya konması gerekmektedir.

Pazarlama:

Hedef pazar ve pazar hakkında araştırma yapmamaları yalnızca sipariş bekleyerek müşteri temini yoluna gitmelerinin yanında kalite kontrol, ambalajlama, ürün çeşitliliği ve ürün dizaynı unsurlarına yeterince önem vermemeleri KOBİ' lerin pazardaki rekabet şanslarını azaltmaktadır.

KOBİ' lerin ulusal ve uluslararası pazarlara girebilmeleri ve rekabet edebilmeleri için pazarda meydana gelen değişikliklerin izlenmesi ve pazar standartlarını göz ardı etmeleri ve yüksek pazarlama maliyetleri dezavantaj oluşturmaktadır.

Tablo 4: KOBİ' lerin ihracatta ki payı

	İşletme Sayısı	İhracat Tutarı	Yüzde
İhracat (Sektörel Dış Ticaret Şirketleri ve KOBİ' ler)	23.207 +SDŞ ler	\$ 8,701 Milyon	%36

Bütün pazarlama zorluklarına rağmen toplam ihracat içinde KOBİ' lerin %36' lara varan bu oranı gerçekleştirmiş olmaları ekonomideki etkinlikleri açısından önemli bir göstergedir.

Tablo 5 : 1998 yılı içinde KOBİ' lerin Eximbank ihracat kredilerinden yararlanma payı

	İşletme Sayısı	TUTAR (Milyar Dolar)
Eximbank İhracat Kredisi	3319	3.300
KOBİ' lere Kullandırılan Tutar	2124	1.188
Oran	%64	%36

KOBİ' lerin Eximbank kredilerinden yararlanma payı %36' lar düzeyinde bu oranın en az % 50 ' lere yükseltilmesi gerekmektedir.

KOBİ' lerin uluslararası pazarlarda rekabet edebilmelerinin sağlanması için örgütsel modellere ağırlık verilmeli bu amaçla **bölgesel ve sektörel dış ticaret şirketlerinin kurulması desteklenmelidir.**

Ayrıca Dış Ticaret Müsteşarlığı bünyesinde ki Ticari temsilciliklerin yeniden yapılandırılmaları kapsamında, Türk ihraç ürünlerinin tanıtıldığı, aktif ve performansa dayalı sektörel ve ürün bazında faaliyet gösterecek KOBİ üst örgütlerinin de yönetimlerine katıldığı bir yapıya kavuşturulmalıdırlar.

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslararası pazarlarda rekabet üstünlüğü oluşturabilmesi için hedef pazarlarda dağıtım alt yapılarının geliştirilmesi, dağıtım maliyetlerinin azaltılabilmesi için toplu organizasyonların gerçekleştirilmesi desteklenmelidir. Bu amaçla; Dünyanın çeşitli merkezlerinde Türk ihraç ürünlerinin tanıtılacağı ve aktif ticari işlemlerin gerçekleştirileceği **Ticaret merkezleri** kurulmalı, Öncelikle Küçük ve Orta Ölçekli işletmelerin bu birimlerden yararlandırılması sağlanmalıdır.

Ürünlerin katma değerini arttıracak çalışmalara ağırlık verilmesi, ürün gelişimine yönelik, bilgi yoğun yöntemlerle, tüketicinin ihtiyaçlarını karşılayacak ve ürüne olan talebini arttıracak yaklaşımlar içinde olunmalı rekabet üstünlüğüne sahip ürünlerde **Dünya markalarının oluşumunun sağlanması, Türk Malı Damgasına uluslararası pazarlarda Güven Oluşturulması temel hedeflerimiz arasında yer almalıdır.**

Kamu satın alımlarında **Yerli sanayinin** karşılaştığı haksız rekabet ve dezavantajların giderilmesi ve **önceliğin küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerine tanınması** için gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

Üretim :

KOBİ'lerin hammadde temininin de yaşadıkları zorluklar ve yüksek maliyetler üretim maliyetlerine doğrudan yansıtılmaktadır. Maliyetleri en az seviyeye indirecek bilgisayar destekli üretim tekniklerinin uygulamasının yaygın olmaması önemli bir sorundur.

Rekabet üstünlüğünün sağlanabilmesi için;

- **Maliyetlerin Düşürülmesi** ne yönelik politikalar uygulanmalı,
 - Verimliliğin artırılması,
 - İşçilik maliyetlerinin yeniden değerlendirilmesi ve çalışanın net ücreti ile kesintiler, vergi ve diğer fonlar arasındaki ilişkinin değerlendirilerek yeni düzenlemelere gidilmesi,
- **Üretimdeki Tüm girdilerin (öncelikle enerji) uluslararası rekabeti engelleyici Etkileri giderilerek fiyatlandırma da rekabet gücü yaratılması kriteri göz önünde tutulmalıdır.**
- **Kalitenin Yükseltilmesi temel hedef olarak belirlenmeli, TÜRK MALI ibaresinin uluslararası düzeyde kalite simgesi olarak algılanabilmesi için çaba sarf edilmelidir.**

Kamu satın alımlarında **yerli sanayinin** karşılaştığı haksız rekabet ve dezavantajların giderilmesi ve **önceliğin küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerine tanınması** için gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

Üretimin ve istihdamın arttırılmasında konut yardımı, tasarrufları destekleme fonu kesintileri ve diğer engelleyici yapının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Altyapı :

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerimizin rekabet üstünlüğü elde edebilmesi için öncelikle temel alt yapının sanayinin dinamizmini karşılayacak hız ve yaklaşımda gerçekleştirilmesi ilke olarak belirlenmiştir.

Önümüzdeki dönemde Öncelikle;

Enerji ihtiyacının karşılanılabilmesi :

- Enerji girdilerinin düzenli, kararlı ve güvenle sağlanması,
- Enerjinin üretilmesi, temini ve arzında alternatif politikalar geliştirilmesi,
- Enerji fiyatlarının dünya fiyatları ile ,rekabet koşulları altında sunulabilmesi.
- Sanayiye yönelik devlet yardımlarında (diğer ülkelerinde uyguladığı modellerde göz önüne alınırsa) enerji fiyatlarının önemli bir araç olarak kullanılması
- Enerji fiyatlandırmasında, enerjinin gerçek maliyeti dışında fiyatın üzerinde oluşturulan (sanayi ile ilgisiz konulara kaynak aktaran) fon veya vergi uygulamalarının gözden geçirilmesi sağlanmalıdır.

Çevresel sorunların çözümüne yönelik alt yapı hizmetlerinin geliştirilmesi için,

- Sağlıklı ,temiz ve güvenli bir çevre içinde yaşam hedeflenmeli,
- Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin yer aldığı Sanayi bölgelerinde oluşturulan Çevresel atıkların kazanılması ve zararlarının giderilmesi için kurulacak tesislerin desteklenmeli
- Çevre mevzuatının sanayi açısından yapıcı ve gelişmeye yönlendirici şekilde düzenlenmeli
- Çevre mevzuatı kullanılarak ek vergilendirmeler ve kısıtlamalardan kaçınılmalıdır.

Sanayi için kullanma ve içme su sistemlerinin geliştirilmesi gereklidir.

İletişim Olanaklarının Geliştirilmesi için, Ülkenin iletişim teknolojisinde vardığı nokta ile yetinilmeden mevcut imkanların geliştirilmesi ve yeni atılımlar içinde olunması , çağın dinamizmine ve teknolojik ihtiyaçların karşılanabilmesine imkan verecek iletişim altyapısının sağlanabilmesi, ülkemizin uluslararası bilgi oto yollarının bir parçası haline getirilmesi sağlanmalıdır.

Ölçeksel ve Mekansal Boyut; Ülkemiz sanayinin ölçeksel boyutu ve mekansal dağılımı göz önüne alınırsa, Sanayimize **Rekabet Üstünlüğü Kazandırabilmek için** ölçeksel boyutun gözden geçirilmesi ve yeni yaklaşımlar içerisinde olunması kaçınılmazdır.

Bu gün için sanayi işletmelerinin büyüklüğe göre dağılımında uygulanan Avrupa Birliği çerçevesinde geçerli kriterlerin, sanayi işletmelerimize uygulanabilmesi durumunda,

Ülkemizde büyük sanayi kuruluşu olarak bilinen bir çok işletme Avrupa Birliği kriterleri çerçevesinde ancak orta ölçekli işletme olarak sınıflandırılabilir. **Avrupa Birliğinde Devlet Yardımlarının sadece küçük sanayi işletmeleri ile sınırlı oluşu göz önüne alınırsa Ülkemizde sanayi işletmelerinin haksız rekabetle karşılaşmaması için öncelikle büyüklük tanımları yasal olarak yeniden düzenlenecektir.**

Sanayide ölçeksel entegrasyonun sağlanması, büyük ve orta ölçekli sanayi ile küçük sanayinin entegrasyonuna dayanan toplam ölçek boyutlandırmasına gidilmesi ve sanayiye kamunun yaklaşımda entegrasyonu teşvik eden, hatta zorunlu kılan stratejiler ve politikaların oluşturulması gerekir.

Kentleşmenin yönlendirilmesi, çevresel sorunlara kolektif çözümler getirilebilmesi, **Sanayide Entegrasyonun sağlanması amacıyla;**

- Orta ve büyük ölçekli sanayinin entegre edileceği **İleri Teknolojik Organize Sanayi Bölgeleri** ve bu bölgelerin çevresinde imalat ağırlıklı gelişmeye açık teknoloji oryantasyonlu **Organize Küçük Sanayi Bölgeleri** oluşturulması
- Sanayide entegrasyonu güçlendirmek için oluşturulan bu bölgelerin **öncelikle sanayi kuşakları yaratacak şekilde gerçekleştirilmesi,**
- Devlet yardımlarının (kısıtlı kaynağın verimli kullanılabilmesi amacıyla) bu bölgelerin oluşumunda kullanılarak **zorlamalardan kaçınılarak sadece verimlilik ilkesinin ön plana çıkarılması sağlanmalıdır.**

Ticaret ve Hizmetler sektöründe faaliyet gösteren Küçük işletmelerin yerleşim sorunlarının çözümünde,

- **Çok Ortaklı İş Merkezlerinin oluşturulması ,**
- **Yerel yönetimler ve Vakıflar ile işbirliği içinde Modernizasyon ve restorasyon çalışmalarını destekleyerek tarihi dokuyu bozmadan, Çağdaş ve Modern Çarşıların kurulması desteklenmelidir.**

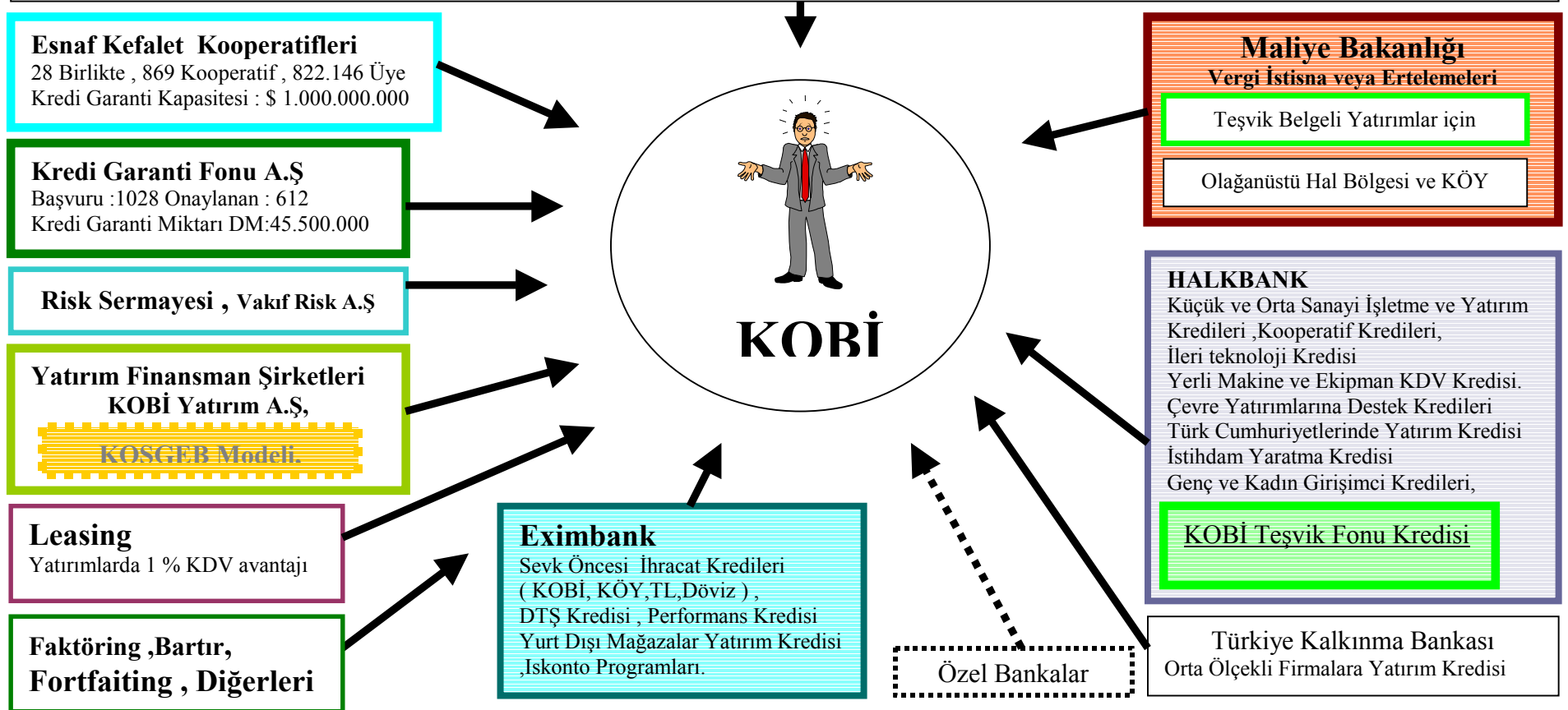
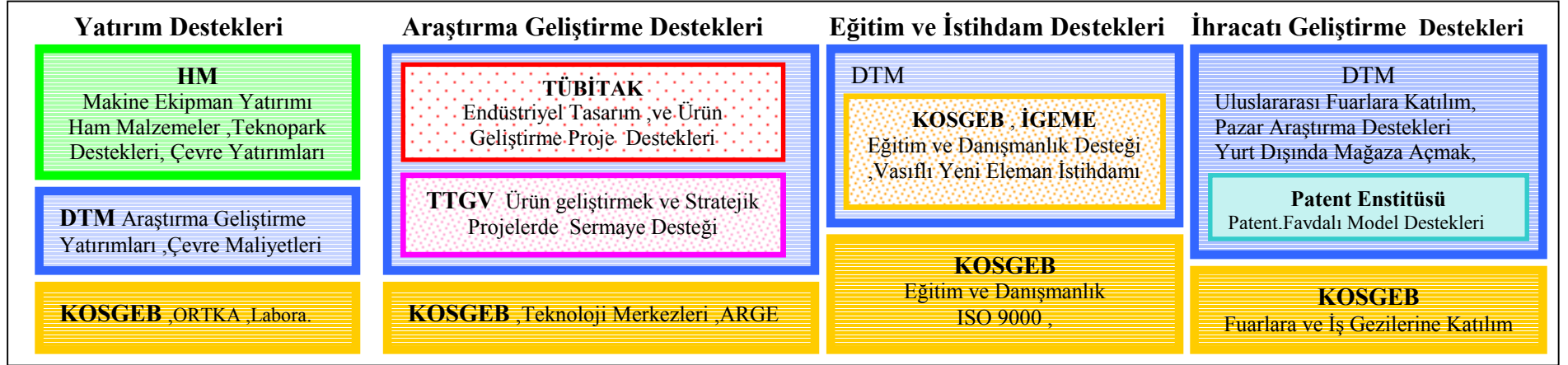
Bürokrasinin azaltılması : Sanayi işletmelerinin kuruluşundan itibaren Kamu ile karşılaştığı her aşamada yoğun bürokratik ilişkiler içinde hareketi, sayısız engelleme ve sınırlamalar karşısında yatırıma yönelik morallerini sürdürebilmeleri gerçek bir özveridir.

Bir işletmesinin kuruluşu aşamasında, bu gün için girişimcinin onlarca kuruluşla ilişkiye geçmesi yüz den fazla işlemi yerine getirmesi gerektiği görülmektedir. Bürokrasinin azaltılması ve işlemlerin basitleştirilmesinin sağlanması öncelikli hedeflerimiz arasında yer almalıdır.

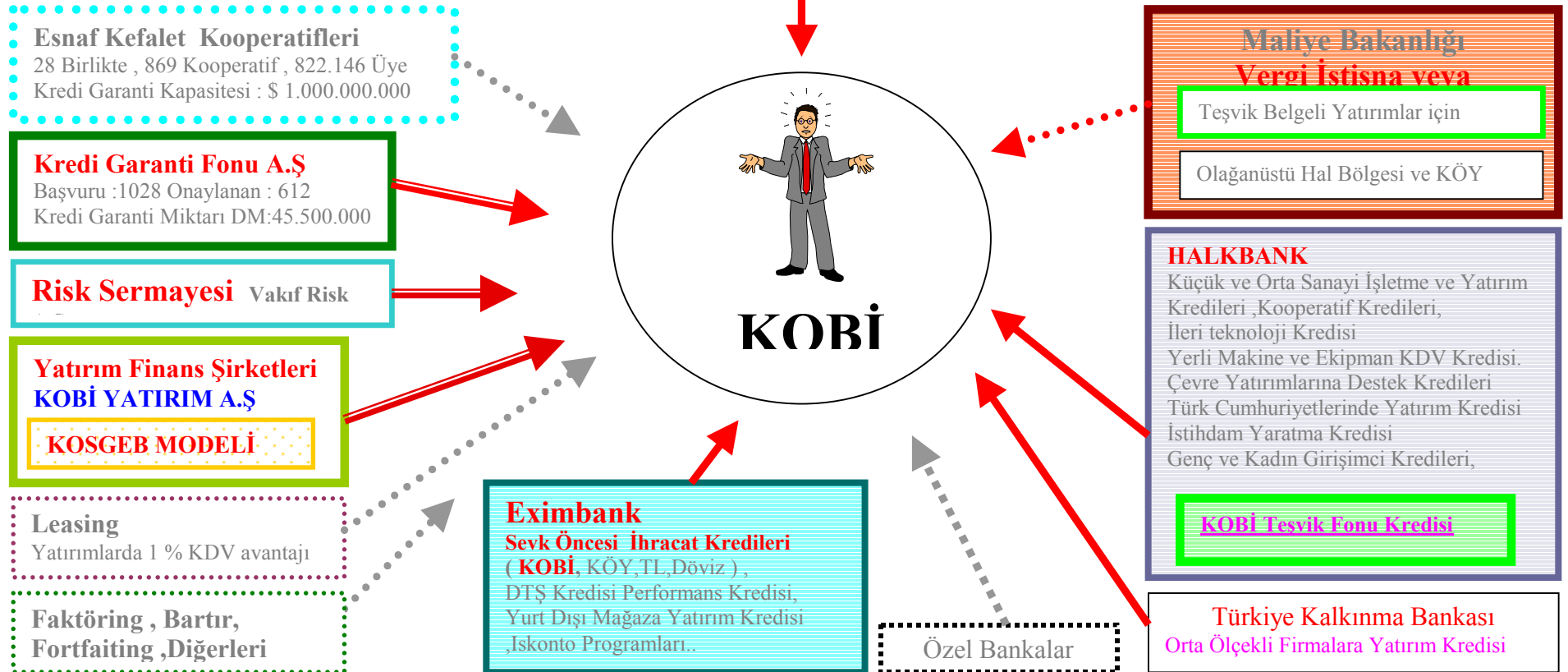
Yerel Yönetimlerin Sanayi işletmelerine Bakış Açısının Geliştirilmesi: Bölgelerin gelişmesi ve kalkınmasında sanayinin öneminin kavratılması, yatırımcının uygun şartlar oluşturularak bölgeye çekilebilmesi için yerel yönetimlerin teşvik edilmesi ve yerel yönetimlerin bütçelerine olan katkılarının sağlanması için sanayi işletmelerinin vergi mevzuatında düzenlemeler yapılması gereklidir.

2.Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerine Yönelik Devlet Desteklerindeki Kurumsal Yapı

KÜÇÜK ve ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ İÇİN DESTEK ARAÇLARI ve KURUMSAL ÖRGÜTLENME

KÜÇÜK ve ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ için EK KAYNAK SAĞLANMASI GEREKEN DESTEK ARAÇLARI

KÜÇÜK ve ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ İçin KOSGEB'in DESTEK ARAÇLARI ve KURUMSAL ÖRGÜTLENME

